

Lausunnot ja mielipiteet

1. Kittilän kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Rikastushiekka-alue sijaitsee voimassa olevan kaivospiirin ulkopuolella, eikä uutta kaivoslupahakemusta ole jätetty Tukesille, joten aluetta on tulkittava kaivoslain mukaisena kaivosalueena.

YVA-ohjelmaa laadittaessa on perusoletuksena, että rikastushiekka voidaan varastoida asianmukaisesti. Rikastushiekan varastointi on suunniteltu pysyvän jätteen sijoituksena joko pastatäytössä maan alle, täyttämällä avolouhos tai kerrostamalla rikastushiekka-altaissa maan päälle. Työ ja sen vaikutukset on suunniteltava niin, ettei siitä aiheudu pohja- tai pintavesien pilaantumisvaaraa.

Altaan rakentamisessa on huomioitava rakentamisen- ja käytönaikaisten haittojen estäminen myös pölyämisen estämällä pitämällä hiekan pinta märkänä. Altaan pohjarakenne on esitetty olevan moreenia, jonka on esitetty olevan hyväksytty rakenne. YVAssa on huomioitava, ettei esitetty rakenne estä pohjaveden pilaantumista koko rikastushiekka-altaan iän eli pysyvästi. Vaikutuksia arvioitaessa on huomioitava pohjaveden pilaantumiskielto myös rikastushiekka-altaan alla.

Perustila-osiossa esitetään sivukivien läjityksen olevan hallinnassa siten, ettei happamia suotovesiä esiinny. Kuitenkin pohjavesiputkissa tie- ja pätopenkkojen lähellä ovat haitallisten aineiden pitoisuudet nousseet.

Mikäli Suurikuusikon avolouhosta suunnitellaan täytettävän rikastushiekalla, on se sisällytettävä YVA menettelyyn. Kuivatusvesien määrässä ja laadussa on vielä runsaasti epäselvyyksiä, joten kaivoksen vesitaseen arviointiin on YVAssa kiinnitettävä huomioita ja se on sisällytettävä YVAan.

Vesistö päästöjä arvioitaessa ei ole perusteltu kuinka käyttöön otettava uusi rikastushiekka-allas NP4 edelleen laskisi pintavalutuskentälle johdettavan veden pitoisuuksia. YVAssa on selvitettävä vesienpuhdistus ennen pintavalutuskentille laskemista. Pintavalutuskenttä ei ole vesien puhdistusmenetelmä. On huomioitava Seurujoen tulviminen ja mahdollinen haitta-aineiden huuhtoutuminen vesistöön tulvien mukana. YVAssa on myös selvitettävä pintavalutuskentän toiminta vuoteen 2036 ja mahdollisesti vuoteen 2050 saakka. Pintavalutuskentän vaikutus pohjaveteen on ollut haitallista ja YVAssa on selvitettävä pintavalutuskenttien suhde kaivannaisjätealueina ja niiden vaatimat luvat.

Kaivosalueen pölypäästöt ympäristöön edellyttävät riittävän suojametsävyöhykkeen jättämistä kaivosalueen ympärille. Maakuntakaavassa alue on metsätalouskäytössä, eikä se turvaa pölyn leviämisen rajoittamista kaivosalueen ulkopuolelle. Alue on erityisesti porotaloudelle varatulla alueella ja metsien käyttö kaivospiirin ulkopuolella tulee selvittää YVAssa ja

selvitettävä voidaanko pölyämisen estäminen kaivosalueen ulkopuolella ja siitä aiheutuvat haitat selvittää muuten kuin maakuntakaavan kautta.

Ounasjoen tila on YVA-ohjelmassa todettu erinomaiseksi. Vesistössä on kuitenkin tapahtunut merkittäviä muutoksia, joita ei voida pitää erinomaisen tilan kuvaajina. Sukupuuttoon ovat kuolleet lohi, ankerias ja muut merivaelliset vaelluskalat sekä majava. Vesistöjen säännöstely ja metsätalous on toiminnallaan aiheuttanut vesistöjen tilaan merkittäviä muutoksia, joten Ounasjokea ei voida pitää ekologiselta tilaltaan hyvänä.

Pohjaeläinten ja piilevien tila Seurujoessa on heikentynyt ja veden tilaa ei voida pitää enää hyvänä. Tarkkailun perusteella veden laatu on huonontunut tyydyttävään luokkaan. Suolaisten vesien lajiston lisääntyminen Lapissa ei ole vesien hyvän tilan saavuttamisen mukaista. Vesien hyvä tila on saavutettava vuoden 2016 maaliskuuhun mennessä EU:n vesipoliitiikan puitteiden mukaisesti.

YVAssa on selvitettävä etukäteen vaikutusalueen luonnonolosuhteet, eikä ennakoivia toimia tule tehdä ennenkuin lainvoimaiset luvat alueelle ovat olemassa. Luonnonolosuhteet on kartoitettava myös pölyn leviämisalueelta YVAssa. Linnustokartoitus karttatarkasteluna ei ole luotettava menetelmä selvittää kaivosalueen laajentamisessa.

YVAssa on selvitettävä myös kaivoksen vaikutukset pikkunahkiaiseen (*Lampetra planeri*), joka on myös luontodirektiivin liitteen II mukaisesti suojeltu laji.

Pintavalutuskentän ollessa ainoa vesien käsittelymenetelmä, lisääntyvät päästöt Seurujokeen eikä YVAssa esitettyä toteamusta, että vesistövaikutukset mitä todennäköisimmin eivät muutu merkittävästi nykytilaan verrattuna, voida pitää asiallisena.

YVAssa on selvitettävä kuinka voidaan alueen luonnolle kompensoida laajenevan kaivosympäristön aiheuttama haitta. Suomi on sitoutunut luonnon monimuotoisuuden heikentämisen pysäyttämiseen vuoteen 2010 mennessä ja yhä uusia alueita otettaessa teollisuuden käyttöön on vastaavasti kompensoitava riittävällä tavalla luonnolle aiheutettava haitta. Kaivoksen ympäristölle mahdollisesti aiheutuvan haitan korjaamiskäytännön tulee käsitellä YVAssa uudelleen.

YVA menettelyssä on tarkasteltava kaikkia vaihtoehtoja.

Poronhoidon pienryhmien osalta ei viranomaisena ole Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos vaan nykyisin Luke.

Linnuston seurantaohjeet eivät anna kuvaa päiväaktiivisista linnuista, joista tyypillisesti jää havaitsematta erämaissa pesivät tervapääskyt (*Apus apus*), jotka ovat koko maassa uhanalaisia. Linnustovaikutuksia arvioitaessa on tutkittava, kuinka linnustolle hankkeesta aiheutuva haitta voidaan kompensoida siten, ettei luonnon monimuotoisuus kärsi.

2. Lapin liitto

Voimassa olevassa Tunturi-Lapin maakuntakaavassa NP4 -altaan alue sijoittuu kaivosalueen (EK 1906) viereen maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M 4511). Alueen länsipuolelta kulkee moottorikelkkailureitti. Alue sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella. Maakuntakaavoitustilanne on esitetty arviointiohjelman luvussa 6.4. Osioon tulisi lisätä maininta alueen sijainnista erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella.

Arviointiohjelmassa on tuotu esiin Tunturi-Lapin maakuntakaavan maa- ja metsätalousvaltaisen alueen kaavamääräys. Maakuntakaavassa on myös koko kaava-alueita koskevia määräyksiä muun muassa poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytyksien turvaamisesta. Tärkeimmät määräykset olisi hyvä esittää ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa.

Alueidenkäytön näkökulmasta rikastushiekka-altaan laajennusta voidaan pitää maakuntakaavasta poikkeamisen osalta hyväksyttävänä eroavuutena. Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen rikastushiekka-alueen laajentaminen nykyisen kaivosalueen ulkopuolelle ei aiheuta tarvetta muuttaa maakuntakaavaa. Kaivoslain 47 § 4 mom. mukaan kaivostoiminnan tulee perustua oikeusvaikutteisiin kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja ELY-keskuksen kanssa. Asian selvittämisen tulisi olla todennettu esimerkiksi liiteasiakirjoissa esitetyn kokousmuistion avulla.

Arviointiohjelman luvussa 7, jossa kuvataan hankkeen liittymistä muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin, on tuotu esiin Lapin maakuntasuunnitelma 2030 ja Lapin maakuntaohjelma 2011–2014. Lapin liiton valtuuston 20.5.2014 hyväksymä Lappi-sopimus 2014–2017 on korvannut nuo arviointiohjelmassa mainitut asiakirjat. Lappi-sopimus 2014–2017 yhdistää kaksi maakunnallista suunnitteluasiakirjaa, maakuntastrategian 2040 ja maakuntaohjelman 2014–2017. Lappi-sopimuksen 2014–2017 mukaan kaivostoiminnalla on merkittävä rooli Lapin yritystoiminnassa ja uusien työpaikkojen luomisessa.

On hyvä, että liittyminen muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin -luvussa on kuvattu hankkeen suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Luvussa voisi olla kuvattu myös hankkeen suhde maakuntakaavaan. Myös vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön -osiossa olisi hyvä käsitellä maakuntakaavaa.

Lausuntonaan Lapin liiton virasto toteaa, että hanke tukee maakunnan tavoitteita eikä vaikeuta maakuntakaavan toteuttamista. Esitetty YVA-ohjelma antaa hyvän pohjan arviointiselostuksen laatimiselle.

3. Kainuun ELY-keskus, patoturvallisuusviranomainen

YVAssa on hyvä tuoda esiin mahdollisen pato-onnettomuuden ympäristövaikutukset eri vaihtoehdoissa. Muilta osin patoturvallisuusviranomaisella ei ole huomautettavaa.

4. Geologian tutkimuskeskus, Itä-Suomen yksikkö

YVA-ohjelma on ulkoasultaan, kieleltään ja jaottelultaan yleisesti ottaen selkeä. GTK:n asiantuntijoiden huomio keskittyy erityisesti siihen, että hankevaihtoehtoina tarkastellaan vain yhtä sijaintivaihtoehtoa NP4-altaalle. YVA-ohjelmassa uudelle NP4-altaalle esitetty sijainti NP3-altaan pohjoispuolella alueella, jossa tiedetään olevan hyvälaatuista hiekkaista moreenia, on kuitenkin perusteltu. Nykyisten altaiden itäpuolella ei ole riittävää tilaa uudelle NP4-altaalle, sillä sinne perustetaan parhaillaan vesivarastoallasta. Itäpuolella rakentamistöitä voivat rajoittaa myös Pikku Rouravaaran huippu ja kalliopaljastumat.

Uuden NP4-altaan suunniteltua sijaintia on havainnollistettu YVA-ohjelmassa karttakuvin, joista käy ilmi altaan luoteis- ja pohjoiskulmien läheinen sijainti suhteessa kaivosalueen läheisyydessä virtaavaan Seurujokeen, johon kaivoksen prosessi- ja kuivatusvedet puretaan pintavalutus-kenttien kautta. Karttakuvien mitta-asteikosta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi NP4-altaan etäisyys Seurujokeen. Tämä allas sijaitsisi lähimmillään noin 100-150 m etäisyydellä Seurujoesta. GTK:n asiantuntijankäytännön mukaan rikastushiekka-altaan perustaminen niin lähelle jokea kuin YVA-ohjelmassa on esitetty, ei ole hyvän ympäristökäytännön mukainen ratkaisu. Liian läheinen sijainti on riskialtis altaan pöly- ja suotovesipäästöjen hallinnalle erityisesti kaivoksen sulkemisen jälkeen. Läheinen sijainti on myös merkittävä maisemallinen haitta joen virkistyskäytön kannalta.

Rikastushiekka-alueiden pölyäminen on yksi kaivosalueen merkittävimpiä pölypäästöjen aiheuttajia (Heikkinen & Räisänen, 2009). Toiminnan aikana altaan keskiosat ovat usein vedellä kyllästyneitä, mutta patojen läheiset reunaosat voivat päästä kuivamaan, mikä altistaa pölyämislle. Pölyn leviämisen seurauksena haitta-aineita leviää ympäristöön. Maaperään levinneet haitta-aineet voivat kulkeutua vesistöön pintavalunnan kautta tai kulkeutua edelleen pohjaveteen ja pohjaveden mukana vesistöön. GTK:n aikaisemmissa MINERA-hankkeen tutkimuksissa pölyn leviämisen on havaittu olevan merkittävintä noin 500 m säteelle päästölähteistä, mutta vaikutukset ovat havaittavissa maaperän humuksen kohonneina haitta-ainepitoisuuksina jopa 1 km etäisyydellä päästölähteistä (Pasanen & Backnäs, 2013). Koska allas tulisi sijoittamaan joen läheisyydessä on pölyvaikutusten torjuminen ensi sijaista niin rakentamisen ja toiminnan aikana kuin sulkemisen jälkeenkin. Altaan pölyvaikutuksia ja pölyn leviämistä tulisi arvioida laskennallisesti YVA-menettelyssä. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi MINERA-hankkeessa laadittua laskentamallia: http://fi.opasnet.org/fi/Luikonlahden_ilmapäästöt.

Pölypäästöjen ohella rikastushiekka-altaiden suotovesipäästöt ovat merkittävä päästölähde. Rikastushiekkaan sadannasta imeytyvä vesi muodostaa suotovettä, joka kulkeutuu suotavan padon läpi altaan ympärille perustettaviin keräysojiin. Toiminnan aikana tämä suotovesi suunnitellaan kierrätettävän takaisin NP4-altaalle. Kaivoksen sulkemisen jälkeen suotovedet käsitellään tyypillisesti passiivisissa vesien käsittelykoskeikoissa. Tällainen kosteikkoratkaisu vaatii runsaasti tilaa, tyypillisesti useita hehtaareja ja tilavaraus on suunniteltava jo NP4-altaan suunnitteluvaiheessa. Nykyisen kaivospiirin länsipuolella sijaitsevat kosteikot PVK2, PVK4, PVK3 ja PVK1, joita käytetään kaivoksen toiminnan aikaiseen kuivatus- ja prosessivesien jälkikäsittelyyn. NP3-altaan prosessivesiä ohjataan Seurujokeen PVK4 kosteikon kautta. Haitta-aineet ovat pidentyneet kosteikolle tehokkaasti, mutta turpeeseen sitoutuneiden haitta-aineiden määrä on jo nyt merkittävä suhteessa kosteikon pidätyskapasiteettiin (Palmer et al., 2015). GTK:n tutkimusten perusteella tilanne on vastaava kosteikoilla PVK3 ja PVK1, joille johdetaan kuivatusvesiä. Nämä kosteikot eivät siten tule olemaan käytettävissä kaivoksen sulkemisen jälkeiseen vesien käsittelyyn. On siis todennäköistä, että NP3- ja NP4-altaiden pohjoispuolen maa-aluetta tullaan tarvitsemaan molempien altaiden suotovesien passiiviseen vesien käsittelyyn kaivoksen sulkemisen jälkeen. Myös vesienkäsittelykosteikon ja Seurujoen väliin tulisi jäädä riittävä etäisyys, jotta haitta-aineiden saostumista ja laskeutumista ehtisi tapahtua vielä kosteikon ja joen välisessä purkuoajassa.

Uudella NP4-altaalla voi olla vaikutusta maaperän ja pohjaveden laatuun. GTK esittää, että altaan sijainnin valinnassa on huomioitava tarkkaan maaperän ja kallioperän laatu. Tämä edellyttää kallioperän ruhjeisuuden selvittämistä NP-altaan sijoitusalueella, sillä on tiedossa, että alueen kallioperä on rikkonaista erityisesti kaivosalueen länsipuolella. Vaikka altaan pohjarakenne rakennettaisiinkin hyvien ympäristökäytäntöjen mukaisesti, ei tiiviidenkään pohjarakenteiden kestävydestä kymmenien ja satojen vuosien aikajänteellä ole tietoa. Mikäli pohjarakenne vuotaisi kaivoksen elinkaaren aikana, haitta-aineita voisi kulkeutua Seurujokeen kallioperän ruhjeiden kautta tai maaperän kautta, sillä GTK:n laatiman maaperäkartan perusteella NP4-altaan sijainnin pohjois-luoteispuolella sijaitsee hiesua ja karkeaa hietaa ja allasalueen pohjamaa on hiekkamoreenia (s.87). Myös pohjaveden virtaussuunnat ovat olleet suunnitellun NP4-altaan kohdalta luoteeseen ja pohjoiseen kohti Seurujokea ennen kaivostoiminnan alkua (s.96) ja tulevat olemaan samansuuntaiset myös kaivoksen sulkemisen jälkeen. YVA-menettelyssä tulisikin ottaa tarkasti huomioon uudet NP4-altaan pohja- ja pintavesivaikutukset ja niiden hallinta.

Johtopäätökset

YVA-menettelyssä tulee huomioida kaivoksen sulkemisen ja jälkihoidon vaatimukset NP4-altaan sijainnin sekä pohjarakenteen suunnittelussa. GTK suosittelee, että NP4-altaan ja joen väliin varataan riittävä maa-alue rikastushiekka-altaan sulkemisen jälkeistä vesien hallintaa varten sekä estämään pölyvaikutusten ulottuminen Seurujokeen altaan rakentamisen

ja toiminnan aikana sekä sulkemisvaiheessa. Mikäli NP4-allas perustetaan YVA-ohjelmassa esitetylle etäisyydelle Seurujoesta, ei kaivoksen rikastushiekka-altaiden suotovesienkeräysaltaalle ja passiiviselle vesienkäsittelyratkaisulle jää riittävää tilavarausta. Tällöin riskinä on, että sulkeamisen jälkeen tarvitaan aktiivista vesienkäsittelyä, joka on hyvin kallista kustannustehokkaan passiivisen käsittelyn sijaan. Tilavarausta tarvitaan myös ennalta arvaamattomien vesipäästöjen haittojen vähentämiseksi. Tällaisia päästöjä voi syntyä esimerkiksi tulvatilanteessa tai pato- tai keräysvuojavallien sortumien yhteydessä. Olisi siten suositeltavaa sijoittaa allas suunnitellusta sijainnista itään päin kauemmas Seurujoesta. Ympäristövaikutusten arvioinnissa on hyvä kiinnittää erityistä huomiota tässä lausunnossa esille tuotuihin seikkoihin ja keinoihin Seurujokeen kohdistuvien haittojen vähentämiseksi.

5. Metsähallitus Luontopalvelut ja metsätalous Lappi

Metsähallituksen asema lausunnon antajana

Metsähallitus hallinnoi ja hoitaa valtion omistamia maa- ja vesialueita. Kittilän kaivoksen Suurikuusikon kaivospiiristä (kaivosrekisterinumero 5965) osa sijoittuu Suomen valtion omistamalle/Metsähallituksen hallinnassa olevalle kiinteistölle Kittilän valtionmaa IV, RN:o 261-893-13-1. Metsähallituksen maa-alue sijoittuu kaivospiirin länsiosaan. Myös suunniteltu kaivospiirin laajennus sijaitsee osittain edellä mainitulla Metsähallituksen kiinteistöllä.

Arviointiohjelman riittävyys

Metsähallituksen näkemyksen mukaan arviointiohjelma on laadittu asian-
tuntevasti ja varsin kattavasti. Selvitetessä hankkeen ympäristövaikutuksia arviointiohjelmassa kuvatulla tavalla on mahdollista saada hyvä kuva hankkeen ympäristövaikutuksista.

Natura 2000 –alueet

YVA-ohjelmassa (s.134) todetaan virheellisesti, että hankealueen läheisyydessä virtaava Seurujoki kuuluu Ounasjoen Natura –alueeseen. Ounasjoen Natura –alue (FI 1301318) muodostuu Ounasjoen pääuomasta (vesialue) sekä Ounasjoen suiston tulvasaarista. Natura -alue on perustettu ympäristöministeriön asetuksella 27.3.2015/354 erityisten suojelutoimien alueeksi (SAC). YVA-selostuksessa tulee arvioida hankkeen vaikutuksia Ounasjoen Natura –alueen keskeiseen suojeluarvoon ts. luontotyyppiin *Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit*. Kyseiseen luontotyyppiin kohdistuvien vaikutusten osalta tulee arvioida mm. aiheutuuko hankkeesta vaikutuksia Ounasjoen veden laatuun, luontaiseen virtaamaan ja sen vaihteluihin.

Vesistö päästöjen lievennystoimenpiteet

YVA-ohjelmassa (s. 49) todetaan, että ”kaivosyhtiö on käynnistänyt laajamittaisen selvitystyön liittyen kaivosvesien suolanpoistoon. Selvityksen

tarkoituksena on nostaa vesien kierrätysastetta kaivoksella sekä pienentää Seurujokeen kohdistuvaa kuormitusta tulevaisuudessa. YVA-menettelyssä tullaan tarkastelemaan tarvetta maanalaisen kaivoksen kuivatusvesien sekä prosessin jätevesien käsittelyn tehostamiselle.”

Metsähallitus pitää erittäin tärkeänä prosessi- ja kuivatusvesien käsittelyn tehostamista. Tulevaisuudessa rikastushiekka-allaskapasiteetin lisäys sekä Kuotkon satelliittimalmion käyttöönotto tulevat lisäämään merkittävästi Seurujokeen kohdistuvaa päästökuormitusta. Tarveselvityksen lisäksi YVA-selostuksessa tulisi olla toteutuskelpoinen ehdotus koskien prosessi- ja kuivatusvesien käsittelyn tehostamista.

Vaikutus vesienhoitosuunnitelmissa esitettyyn vesien tilaan ja tilatavoitteiden toteutumiseen

YVA-selostuksessa olisi hyvä vesistövaikutusten lisäksi esittää myös näkemys siitä, miten hanke vaikuttaa vesienhoitosuunnitelmissa esitettyyn vesien tilaan ja tilatavoitteiden toteutumiseen.

6. Museovirasto

Kaivospiirin laajennusalueella ei sijaitse kulttuurihistoriallisesti merkittäviksi luokiteltuja kohteita. Lähialueella sijaitsevat kohteet on tunnistettu asianmukaisesti. Ohjelmassa esitettyä suunnitelmaa arvioida hankkeen maisemavaikutukset YVA-selostusvaiheessa sanallisena asiantuntija-arviona voidaan pitää riittävänä.

Museovirastolla ei ole oman toimialansa näkökulmasta tarvetta ottaa kantaa hankevaihtoehtoihin.

Museovirastolla ei ole huomautettavaa arviointiohjelmasta maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön suojelun osalta. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun osalta toimivaltainen viranomainen ja lausunnonantaja on Lapin maakuntamuseo.

7. Säteilyturvakeskus

Rikastamon syötemäärän ja rikastushiekan varastointikapasiteetin kasvattaminen Kittilän kultakaivoksella ei aiheuta oleellista lisäriskiä ympäristön säteilyturvallisuuden kannalta. Uraanipitoisuuden tarkkailu rikastushiekoista ja jätevesistä on syytä säilyttää tarkkailuohjelmassa myös jatkossa, jotta mahdolliset muutokset voidaan havaita ajoissa. Säteilyturvakeskuksella ei ole muuta erityistä lausuttavaa ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta.

8. Paliskuntain yhdistys

Agnico Eagle Finland Oy suunnittelee kaivostoiminnan laajentamista. Tämän laajennushankekokonaisuuteen kuuluvat tällä hetkellä Kuotkon malmin hyödyntäminen (erillinen YVA-menettely käynnissä), sekä rikasta-

mon syötemäärän ja rikastushiekan varastoimiskapasiteetin kasvattaminen (kyseinen YVA-menettely). Rikastamon syötemäärän ja rikastushiekan varastoimiskapasiteetin kasvattaminen (käytännössä NP4-allas) tulee vaatimaan myös Kittilän kultakaivoksen kaivospiirin laajennuksen. Kaikki nämä hankkeet nivoutuvat varsinkin porotalouden kannalta toisiinsa.

Kittilän kultakaivos kaikkine toimintoineen ja laajennussuunnitelmineen sijoittuu kokonaan Kuivasalmen paliskunnan alueelle. Kaivostoiminnalla on huomattavia vaikutuksia ja kaivostoiminnan laajeneminen tulee entisestään vaikeuttamaan Kuivasalmen paliskunnan poronhoitoa. Paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 6000 ja poronomistajia oli 132 poronhoitovuonna 2013-2014 (vrt. s.120). Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympäri vuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito on merkittävä elinkeino Kittilässä. Elinkeinolla on paitsi välittömiä myös välillisiä työllisyysvaikutuksia mm. lihan ja muiden tuotteiden jalostuksessa ja kuljetuksissa. Poro ja poronhoito ovat lisäksi hyvin keskeinen osa Levin ja Kittilän matkailuimagoa. Elinkeinoon merkitys syrjäkylien asuttuna pitämiselle, elinvoimaisuudelle ja maisemakuvalle on suuri.

Poronhoidon huomioiminen

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka turvaa poroelinkeinoon asemaa ja alueidenkäytöllisiä edellytyksiä. Kuivasalmen paliskunta sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Alueella maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §).

Poronhoidon kannattavuus perustuu vapaaseen laidunnusoikeuteen (PHL 3 §). Poronhoitolaissa säädetään myös neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §).

Laajennussuunnitelmat sijaitsevat valtion maalla, erityisellä poronhoitoalueella, joka on maakuntakaavassa merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M 4511). Alueella ei ole voimassaolevaa yleiskaavaa eikä asemakaavoja. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ja Tunturi-Lapin maakuntakaavan yleismääräykset vaativat poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytöllisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista.

Lapin ELY-keskuksen ja Lapin liiton syyskuussa 2014 antaman linjauksen perusteella alueen kaavoitus ei ole välttämätön käsillä olevan hankkeen kohdalla, mutta maankäyttötarpeiden arviointi ja asiaan liittyvä osallistaminen tulee toteutua riittävässä määrin. Lisäksi kaivoslain (KaivosL 621/2011) 47 §:n mukaan: "Kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi

selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen kanssa.”

Yhdessä nämä tarkoittavat sitä, että alueen maankäyttö ja hankkeen vaikutukset tulee olla riittävässä määrin selvitetty. Lisäksi tulee huomioida, että alueen maankäytöstä ei saa aiheutua poronhoidolle huomattavaa haittaa. Porotalouteen liittyvä erillisselvitys tehdään kyseinen NP4-alashanke ja Kuotkon malmion hyödyntämishanke yhdistäen

Kaivostoiminnan vaikutuksia Kuivasalmen paliskunnassa

Kuivasalmen paliskunnassa on Kittilän kultakaivoksen toiminnan lisäksi aktiivista malminetsintää. Kaivostoiminnalla on monenlaisia vaikutuksia paliskunnan poronhoitoon.

YVA-ohjelman kappaleessa 8.9.1 (s. 118—124) kuvaillaan poronhoidon nykytilaa Kuivasalmen paliskunnassa. Poronhoidon nykytilan kuvauksessa pitäisi entistä suuremmin tuoda esiin myös nykyisen kaivostoiminnan vaikutus, sillä nykytilanne alueella on monelta osin kaivostoiminnan vaikutuksiin sopeutumista. Vaikutuksia ovat:

(i) **Laidunten väheneminen suoraan kaivostoimintojen alle, sekä epäsuorasti laajemmalta alueelta häiriövaikutuksen vuoksi.** Suuri osa alueen porokarjasta (etenkin tuottava osa eli vaatimet) ei laidunna kaivoksen lähi-alueella samalla tavalla kuin ennen. Laidunnuspaine on kasvanut muissa osissa paliskuntaa.

(ii) **Porojen vakiintuneet kulkureitit ovat muuttuneet.** Ennen poroista suurin osa (75 %) tuli keskitalven ajaksi kotitarhoille. Nyt kulkemisen estää kaivoksen kuivatusvesien kastelema jänkä kaivoksen länsipuolella. Poroja joudutaan tuomaan kotitarhoihin autoilla. Joitakin hirvaita ja härkiä kulkee kaivokselle kesällä räkkäsuojaan, vaikka kaivosalue on aidattu. Siellä ne altistuvat erinäisille vaaroille.

(iii) **Kaivoksen vaikutukset poronhoitotöihin.** Porojen tiheys on keskipalkissa alhaisempi kuin ennen ja poroja on ollut vaikeampi koota ja kerätä erotuksiin. Käytännössä poronhoitotyöt ovat siis vaikeutuneet ja lisääntyneet. Kaivosta lähimmän erotusaidan, Suasselän, käsiteltyjen porojen määrät ovat vähentyneet merkittävästi. Myös Liinaharjan aita on käynyt merkityksettömäksi.

(iv) **Porojen liikennevahingot ovat lisääntyneet kaivostoiminnan alkamisen jälkeen.** Porokolarit koko paliskunnassa ovat kaksinkertaistuneet. Kasvu on nähtävillä erityisesti kaivokselle johtavilla teillä. Vahingot kohdistuvat tiettyjen poronomistajien poroihin ja ovat siksi merkittäviä.

Ne voivat vaikuttaa porokarjan rakenteeseen (liikaa nuoria, kuolleiden tilalle jätettyjä poroja, jotka eivät tuota ennen kuin 3-4 vuoden iässä).

Kaivostoiminnan laajeneminen tulee mitä todennäköisimmin voimistamaan vaikutuksia porojen laidunten käyttöön ja liikennevahinkojen määrään. Suasselän erotusaita voidaan joutua rakentamaan uudestaan, jos toiminta häiritsee porojen laidunnusta ja poronhoitotöitä. Tästä on vahvoja viitteitä jo nyt: GPS-pantaseurannan perusteella porot nousivat keväällä 2012 kaivoksen itäpuolelta kiertäen suoraan Pokan kylan läheisyyteen. Ne eivät menneet Kuotkon kautta Suasselän alueelle, kuten normaalisti. Porot välttivät Kuotkossa käynnissä ollutta tutkimustoimintaa.

Yksityiskohtaisemmat huomiot YVA-ohjelmasta

Kaivostoiminnan vaikutusten seuranta on aina ensiarvoisen tärkeää. Tämän hetkisen kaivostoiminnan vaikutukset Kuivasalmen paliskuntaan ovat jo varsin hyvin tiedossa. Kaivostoiminnan laajeneminen tulee entistään vaikeuttamaan ja haittaamaan paliskunnan poronhoitoa sekä lisäämään työkustannuksia.

Hankkeen ympäristövaikutuksia arvioitaessa vaikutukset poronhoitoon tulee tarkastella ja tuoda esille kokonaisuutena Kuotkon hankkeen ja jo toiminnassa olevan kaivoksen kanssa. Nykytilan tarkka kuvaus on oleellista, jotta tulevista vaikutuksista, näiden lieventämis- sekä korvausvastuista ei syntyisi epaselvyyksiä. Nykytilannehan on toiminnassa oleva kaivos, josta on Kittilän kaivoksen edellisen toiminnan laajennuksen yhteydessä tehty porotalousselvitys (Pöyry Finland Oy 2012). On hyvä, että YVA-menetelyssä tätä porotalousselvitystä sekä olemassa olevaa paikkatietoaineistoa aiotaan hyödyntää. Tämän lisäksi pienryhmätoiminta ja neuvottelut paliskunnan poromiesten kanssa ovat ensiarvoisen tärkeitä. Näitä suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon poronhoitotöiden kiireisimmät ajankohdat.

Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset poronhoitoon tulee arvioida kattavasti. Laajeneva kaivostoiminta Kuivasalmen paliskunnassa aiheuttaa huolta elinkeinon jatkuvuudesta. Poronhoidon taloudellinen kannattavuus tulee edelleen heikkenemään mm. lisääntyvien työ- ja lisäruokintakustannusten myötä. Laajenevan kaivostoiminnan vaikutusten kautta elinkeinon mielekas jatkuvuus alueella voi olla vaakalaudalla.

Ympäristövaikutuksia arvioitaessa olisi huomioitava entistä paremmin poron ruokakasveihin, -jäkäliin ja -sieniin kertyvät vaikutukset ja sitä kautta poronlihaan. Ympäristövaikutukset vaikuttavat suoraan porotalouteen, joka on elinkeinona suoraan riippuvainen ympäristön puhtaudesta. Poronlihan imago puhtaana luonnontuotteena kärsii, jos siitä mitataan vaikakapa merkittäviä kohonneita raskasmetallipitoisuuksia. Imagon kärsiminen puolestaan vaikuttaisi kaikkeen poronlihan tuotantoon Suomessa. Poronliha on muusta elintarviketuotannosta poiketen hyvin vahvasti imagotuote.

Kun kaivostoiminta alueella joskus tulevaisuudessa lakkaa, pitäisi porojen pystyä käyttämään entisiä kaivostoiminnan alueita laidunalueina. Nykyiset NP-rikastushiekka-altaat sisältävät mm. sulfideja ja arseenia ja ne

luokitellaan ongelmajätteeksi. On varsin tärkeää, että tällaiset aineet eivät pääse leviämään ympäristöön tai esimerkiksi Seurujokeen, jonka vieheen NP4-allasta kaavaillaan. Huomautettakoon vielä, että alueen vesien valumasuunta on juuri Seurujokeen päin. Kaivoksen turvallinen vesien hallinta on aivan keskeinen kysymys niin ympäristön kuin porotaloudenkin kannalta.

Arvioitaessa epäsuoria vaikutuksia poronhoitoon tulisi huomioida myös lisääntyvä liikenne. Tähän liittyen voisi selvittää todennäköisten porovahinkojen minimointiin tähtääviä toimenpiteitä.

Kaivosyhtiön ja paliskunnan edustajien tulee käydä läpi vaikutusten lieventämistoimet ja kompensatiot säännöllisesti. Kuivasalmen paliskunnalle tulee turvata tiedonsaanti ja yhteistyö kaivosyhtiön kanssa. Oikeudenmukaisista korvauksista alueen alkuperäiselle elinkeinolle on syytä sopia hyvissä ajoin ennen kuin kaivostoimintaa laajennetaan muille alueille.

9. Kuivasalmen paliskunta

Arviointiohjelman mukaan hankkeen vaikutuksia poronhoitoon selvitetessä käytetään apuna pienryhmätyöskentelyä. Ohjelmassa on mainittu, että tilaisuuteen voidaan kutsua mm. asiantuntijoina Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja Metsähallituksen asiantuntijoita. Kuivasalmen paliskunta painottaa, että hankkeen vaikutuksista porotalouteen eivät tiedä muut kuin alueen poromiehet. Pienryhmätyöskentelyn päätarkoitus katoaa helposti, jos työskentelystä tehdään virkamiesten ja tutkijoiden kokous. Erilaiset kartat, tilastot ym. eivät anna loppukädessä minkäänlaista kuvaa käytännön porotöistä, joihin kaivostoiminta vaikuttaa.

Paliskunta muistuttaa, että paliskunnan alueella on menossa lukuisia hankkeita muuhun maankäyttöön liittyen. Yksittäinen hanke yksittäin tarkasteltuna voidaan perusteiden täytyessä todeta olevan porotaloudelle aiheutuvien haittojen suhteen vielä kestettävissä, mutta on muistettava, että erilaisten muun maankäytön hankkeiden yhteisvaikutus voi jo olla porotaloudelle kestämaton. Onkin hyvä, että porotalouden osalta arvioidaan lisäksi yhteisvaikutukset muiden meneillään olevien YVA-menettelyiden osalta ja Kuotkon mahdollinen kaivos otetaan jo tässä huomioon.

Arviointiohjelman mukaan myös poronhoitolain 53 §:n mukainen neuvottelu järjestetään arvioitaessa hankkeen vaikutuksia poronhoitoon. Paliskunta toivoo, että erilaisia pienryhmätilaisuuksia ja neuvotteluja ei järjestetä ainoastaan lain vaatimusten täyttämiseksi, vaan että porotaloutta ja sen huolta oman elinkeinonsa tulevaisuudesta todella kuunneltaisiin.

Arviointiohjelmassa todetaan, että ”käytävät neuvottelut paliskunnan kanssa on tärkeää aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin poronhoidolla on paremmat mahdollisuudet sopeuttaa toimintansa uuteen tilanteeseen.” Tämä lause on poronhoidolla mahdoton toteuttaa. Poronhoito on vasta havaitsemassa kaivoksen aloittamisesta johtuvat

haittavaikutukset poronhoitoon, nyt sen pitäisi jo "sopeuttaa toimintaansa" kasvavaan kaivostoimintaan. Kaikkia haittavaikutuksia ei voi edes vähentää toimintaa sopeuttamalla. Paliskunta tähdentää, että poronhoito töineen ja infrastruktuureineen on perustunut aina vapaasti laiduntaviin poroihin. Porojen vapaan laiduntamisen estyessä esim. kaivoksen aiheuttaman välttämisen alueen muodossa, menettää porotalous sen pohjan, jolle paliskunta poronhoitotöineen rakentuu.

10. Kiistalan kyläyhdistys ry.

Seurujoki on melko pieni joki, jonka kuormitusta ei voi lisätä ilman kalakannan taantumista. Uusi allas on piirretty liian lähelle jokea. Padon ja joen väliin saa jäädä puskuriksi useampi sata metriä vaikkapa kolmesataa. Tämä helpottaa seurantaa eikä ole tarpeellista mennä isoilla koneilla joen rantaan kaivamaan. Näin ehkä säästetään joki mutakylvyiltä, jotka vaikuttavat joen kaloihin ja joen mutautumiseen. Kun kaivos loppuu niin joki ja NP-hiekan varastointiallas jäävät. Silloinkin on hyvä, ettei pato ole jokirannassa. Seuranta on helpompi toteuttaa.

Pohjaveden seurantaa tulee lisätä, pohjavesiputkilla uuden altaan reunoille ja sähköisellä seurannalla esim. geonixin EM-31. Kiertäen allas määrääjain samaa reittiä.

Lähiasutukselle tulee lisää melua, tärinää, pöly- ja ilmasaasteita. Nämäkin on todennettavissa mittaamalla ja käytännössä minimoitava.

Näin iso allas vaaran kyljessä tulee lisäämään kaivosnäkyä laajalle alueelle ympäristöön.

Mielipiteet

1. A ja B

Mielestämme rikastushiekka-altaiden laajeneminen kaivospiiriin ulkopuolelle aiheuttaa lähiasukkaille ja luonnolle kohtuutonta haittaa, joten kannattamme vaihtoehto **1. VE0**.

Kaivos aiheuttaa jo tämän hetkisellä toiminnalla kohtuutonta haittaa lähiasukkaille. Jos kaivosalue laajenee entisestään, se aiheuttaa lisää haittoja mm. MELU, TÄRINÄ, PÄÄSTÖT, PÖLY.

Kulku Seurujoelle vaikeutuu jopa loppuu, kun tie menee läpi kaivospiiriin. Samoin kelkkailu vaikeutuu samasta syystä. Tilamme ainoa mahdollinen kulku moottorikelkalla tapahtuu tämän kautta. Erämökkimme sijaitsee Suasjärvenojan varressa. Metsästys, kalastus ja marjastus vaikeutuu/loppuu alueella.

Nykytasolla jo melu aiheuttaa kohtuutonta haittaa ja asumismukavuuden laskua nollaan. Vuonna 2014-2015 tehdyissä melumittauksissa on havaittu melutason nousua, jopa keskiarvojen ylityksiä.

Kun näitä YVA-kuulemisia ym. muita on pidetty ja kuulutettu, missään ei ole otettu huomioon mitä kaivos aiheuttaa ihmisille. Meitäkin asuu kaivoksen välittömässä läheisyydessä muutama. Kun kaivos aukesi, Rouravaarassa oli vakituisia asukkaita 6:ssa talossa ja 1 oli asumaton. Nyt tällä hetkellä 3:ssa talossa on vakituista asutusta. Mitä se kuvastaa? Sitä, että tässä ei voi vakituisesti asua ja haittoja on. Tuntuu kuin taistelee tuulimyllyjä vastaan, kukaan ei huolehdi meistä.

Kun kaivos aikoinaan aukesi ja maksettiin korvauksia, oli kaivoksen oletettu toiminta-aika vuoteen 2015-2020.

Nyt kun kaivos vain laajenee ja jatkaa toimintaa hamaan tulevaisuuteen, niin olisiko paikallaan myös näitä asioita tarkastella kokonaisvaltaisesti uudelleen.

2. C

Vastustan tätä erittäin törkeää laajennushanketta Lapin tunturialueen neitseelliseen maaperään. Kaivosmafialla on lupa tappaa. Tätä lupaa Agnico Eagle käyttää tehokkaasti hyväkseen. Malmassa on arseenia n. 12 kg per tonni. Arseeni on syöpää aiheuttava aine. Keuhkosyöpä ja ihosyöpä on työntekijöiden todennäköinen kohtalo. Mikään ei synny yhdessä yössä, mutta Kittilän kaivoksella pölyä myös lyijy ja antimoni, jotka menevät myös verenkiertoon ja keskushermostoon. Samoin kvartsi on nykytiedon mukaan syöpää aiheuttava aine, sitä on myös moreenissa. Noin puolet alkuaineista on ilmoittamatta kuten Kevitsassakin. Erityisesti puuttuu tiedot uraanista niin GTK:n moreenikartoista kuten malmistakin. Kaivosala on liikaista peliä myös suomalaisten kaivosyhtiöiden toimesta. Suomessa on tälläkin hetkellä 50 kaivosta. Kaivos jokaiselle viikolle tässä pienessä maassa. Kerran kuussa otetuille vesinäytteille voi vain nauraa tai itkeä.

Outokumpukin on kaivanut Kittilän Pahtavuomassa kuparia. Malmi sisälsi myös uraania 3,9 kg/tonni. Nämäkin jätökset on peittelemättä. Uraanin hajoamistuote on polonium, 10 NANOGRAMMAA HENGITETTYNÄ JA 50 NANOGRAMMAA NIELTYNÄ RIITTÄÄ TAPPAMAAN IHMISEN. Asbesti kuuluu myös Kittilän kaivoksen pölypäästöihin, vaikkei sitäkään kerrota. Nämä pölyt lentävät pienhiukkasten mukana.

